

stoji Narodni dom z Narodno galerijo, kjer so razstavljena najlepša dela naših kiparjev in slikarjev.

Na povratku proti glavnem kolodvoru pojdimo mimo sodne palače, kjer stoji na Kralja Petra trgu spomenik Franca Miklošiča, ki sta ga izdelala kiparja Tine Kos in Svitoslav Peruzzi. Franc Miklošič je bil velik bojevnik za pravice našega narodnega jezika in znamenit profesor slovanskih jezikov na dunajski univerzi.

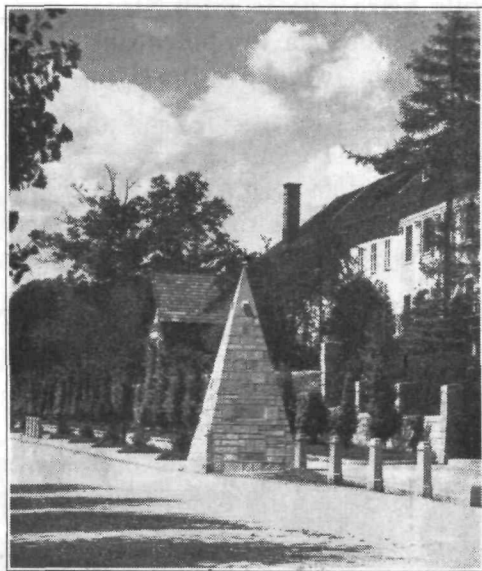
Tako smo vas, dragi in mili nam gostje, seznanili z najvažnejšimi spomeniki bele Ljubljane, ki proslavljajo naše velike može in govore o zgodovini našega naroda.

Zaradi točnosti navajamo k sklepu še nekaj spomenikov našega mesta, ki pa so podeželanu kolikor toliko od rok, vendar pa vzbujajo našo pozornost.

V Krakovski ulici hiš. št. 21. je vzdani kip žalujočega angela, ki nas spominja na kugo. Podoben kip je vdolan tudi na Krakovskem nasipu hiš. št. 14. Poleg šentpeeterskega mostu na Ambroževem trgu stoji Hrenov križ, ki je bil postavljen leta 1622. ob 25 letnici škofovanja Tomaža Hrena, ki je z vso silo zatiral in tudi zatrl luteranstvo v Ljubljani. Blizu od tam, v Bergantovi ulici hiš. št. 2., je vzdana francoska krogla z napisom: D. 29. Sb. 1813., kar pomeni 29. septembra 1813. Enaka krogla je vzdana tudi v Vošnjakovi ulici v hiši restavracije »Novi svet«. V spomin na osu-

ševanje Ljubljanskega barja imamo dva spomenika. Prvi stoji pred kamenitim mostom na desni strani ob Gruberjevem prekopu in nosi letnico 1825., drugi pa ob mostu čez Ižico. Postavili so ga leta 1833.

Zdaj pa brž v Ljubljano, Zvončkarji! Na skorajšnje veselo svidenje!

Cozova piramida

Arnošt Adamič

Deček iz sirofišnice (Povest)

Nove zarje

Ko so se tisto leto obletela drevesa, sta premagani državi Nemčija in Avstrija pokleknila na kolena in zaprosili miru. Sproščene vojske so zapustile bojišča in drle domov. Vsak posameznik izmed milijonov je našel pot do rodne zemlje, ki ga je vse težke čase klicala in neprestano vabila. Zazvonili so zvonovi in njih pesem je plala po Evropi, bodrila skrušena srca in jih navdajala z novimi upi. Strelnski jarki so ostali zapuščeni; le o polnočnih urah se shajajo tam duše

umrlih, za žive pa je vstal nov dan. Iz ruševin so se kmalu začeli dvigati novi domovi, po poljih so zapele motike, redke gozde je zasajala skrbna roka vrnivšega gospodarja z novim zarodom: povsod je vstajal dan, dan dela, miru in sprave. Milijoni so se zazrli v nove zarje boljše dobe...

Pred ljubljansko garnizijsko bolnico se je ustavil rumen avto. Štirje naši znanci so izstopili in odšli v čakalnico. Bili so Strgar in sin, Bine in sivi Kapo. Nestrpno pričakovanje se je odražalo v njihovih

licih, posebno Kapo je bil videti najbolj neučakan.

»Kaj toliko mečkajo! Vsak dan ista pesem: čakajte, počakajte.«

»Bolje kako minuto pozneje kakor prekmalu. Danes ponoči je bila kriza,« ga je miril Strgar.

»Prehudo ga je oplazilo po glavi, sreča, da je nekoga nesel na rami,

Pogovor je prekinil vojaški zdravnik, ki so ga vsi radovedno obstopili.

»Dovolite, gospod zdravnik, kaj je z njim?« je vprašal Strgar.

Zdravnik se je dobrodušno nasmejal nestrpnem.

»Vse je dobro, izven nevarnosti je.«

če ne, bi sploh bilo po njem tako je pa oni prestregel najhujše,« je razjasnjeval Bine Kapu, ki je gotovo že stotič slišal to razlago, a jo je še vedno rad čul.

»Če bi pa tebe ne bilo, kaj?« je pomagal Ivo, ki se je medtem razrastle v krepkega mladeniča.

»Kaj tisto. Bil sem takrat že pri bregu, ko me je zgrabil za nogo. Gotovo bi se bila oba potopila, bil sem zelo zdelan, pa ti moli od brega sem debela veja. Pograbil jo in izvlečem še njega na suho.«

»O ti moja dobra duša!« se je razveselil Kapo in prisrčno objel Bineta. »Ti ne veš, kakšno veselje si mi napravil za stare dni. Nikoli nisem mislil, da jih bom dočakal, poganjali so me iz ječe v ječo, a zdržal sem, hohoho.«

Vsi so se oddahnili in Kapo je hotel kar brž v bolniško sobo, a zdravnik ga je ujel za rokav.

»Čajte no! Le počasi, počasi! — Razburjenja ne bi prenesel brez škode.«

In potem je šlo po zdravnikovih navodilih. Najprej ga je obiskal Strgar z Ivom, za njim Bine in šele naslednji dan je ves zasolzen prijuckal Kapo. Vprašanj ni bilo ne konca ne kraja. Vse težave pretekle dobe so preraševali do pičice in se po otroško veselili svidenja. Kapo se je ta čas pomladil, toliko je bilo veselja v njem. Ko je Tone povedal, koga da je nosil na hrbtu in da bi ga kmalu zahrbtnož zadavil, je Kapo jezno udaril po kolenih.

»Tiho mi bodi o njem, dobil je svoje plačilo. Tebi je pa sam Bog

omehčal srce, da si naložil nevernika, sicer bi bilo po tebi.« Tone je takrat dobil težko rano v lobanjo, možgane mu je pretreslo in omračil se mu je um. Šele izredno skrbni zdravniški negi se je posrečilo ozdraviti težko bolezen, po njem bi bilo, če se ne bi Strgar zavzel zanj. Tone je tudi zvedel, da zato ni nikdar prejel pošte, ker so vse zaplenili, kar je bilo v zvezi z Logondrom; pozneje je moral še Strgar v vojno in tako ni bilo nikogar, ki bi odgovarjal, zakaj tudi Bine in Ivo sta odšla s puško na rami v boj.

Ko je Tone zapustil bolnico, se je začasno nastanil pri Strgarju. Nekega popoldne so se zopet sešli in takrat je Strgar začel takole:

»Kaj boš pa sedaj počel, Tone?«

»Kaj? V delo bom stopil, kaj hočem.«

»Kaj te najbolj veseli?« je poizvedoval Kapo.

»Kaj? — Saj veste, v mlinu sem rastel in najbolj srečen bi bil tam. Nekaj me še sedaj vleče nazaj.«

»Pa bi šel tjakaj,« se je vtaknil vmes Bine.

»Kako? Vse je razdejano, bogve, kdo sedaj tam gospodari.« Strgar je nekaj časa zamišljeno molčal, potem je okrenil pogovor.

»Iz vseh tvojih besed spoznavam, da si se umiril in te ne žene več proč v svet. Vprašam te, tudi tebe Bine, čemu ves svet? Ali ni najbolj zadovoljen človek, ki se je vrnil z dolgega pota in zagledal košček zemlje, ki je njegov? Tu se spočije in najde zadovoljstvo, ki mu ga ves svet ne more dati. Poslušaj, Tone. Dejal si, da bi šel najrajši nazaj na Logondrovino. Tudi Kapo misli ta-

ko, vso mladost je preživel tam, tudi njega vleče nazaj, kaj ne starina? Logondrovo oporoko, s katero ti je zapisal svoje imetje, je odnesel Pičino. Logonder je bil pa previden mož, poslal mi je nekoč veljavni prepis oporoke, evo ga!« in pomolil mu je list. Tonetu so zaigrale solze veselja v očeh.

»Tedaj bova res smela nazaj, k Soči?«

»Seveda. A dvojje je slabo: zemljo so zasedli Italijani in pa niti kamen ni ostal na kamnu. Če si zadovoljen s svetom, ta je sedaj tvoj, in če bosta hotela postaviti novo domačijo, vama posodim, dolg mi bosta že nekoč povrnila.«

Pri tem je ostalo. Ko sta po nekaj tednih nestrpnega pričakovanja priromala Tone in Kapo na Logondrovino, ju je veselo cvileč oblajal Čuvaj, jima začel lizati roke in se vzpenjati po njiju.

»Glej, še žival se vrača domov!« se je razveselil Tone. Pobožno sta obhodila vse prostore in obujala davne spomine. Naslednji dan sta vzela orodje in se odpravila na delo. Preden sta prvič zamahnila, sta se ozrla v nebo. Med ta svečani trenotek je od nekod prinesel veter bučni italijanski marš, ki ga je igrala vojaška godba. Na cesti se je ustavil italijanski orožnik in ju opazoval... Senca je šinila na Tonetovo lice, zazrl se je v sinjo vedrino in spregovoril:

»V imenu domovine, tudi križ suženjstva vzamem na svoje rame. Nikdar naj me ne prežene tujec. To je moja, naša jugoslovanska zemlja. Še bolj jo bom ljubil, še bolj, ker je v stiski najbolj potrebna ljubezni in zvestobe.«

»Amen«, je odgovoril Kapo in zamahnil s kopačo.

Tone je še dolgo zrl proti Krasu in videl: ogromen bel oblak se je tiho dvigal izza obzorja. Kakor bi priplaval beli ptič in zamahnil s sil-

nimi perotmi. — Tonetu je droben nasmeh šinil preko lic, sklonil se je in udaril tudi on, da se je razpršila rodovitna zemlja. Nič več težav ni bilo v njegovem srcu...

Dravski

Zakaj naj ljubimo Koroško?

Nemško govoričenje, da koroški Slovenci govorijo »čisto posebno narečje, ki je od slovenskega jezika zelo različno,« torej ne odgovarja resnici. Mar koroška slovenska narečja ne pripadajo slovenskemu jeziku? Resnica je, da so nemška narečja mnogo bolj različna med seboj nego slovenska in da se nemška narečja mnogo bolj razlikujejo od pismene nemščine nego slovenska narečja s koroškimi slovenskimi narečji vred od pismene nemščine. Profesor dr. Reinprecht, po rodu Nemeč, je trdil, da se nemška narečja mnogo bolj razlikujejo med seboj nego slovenščina in srbohrvaščina. Resnica je nadalje, da so koroški Slovenci pristni Slovenci, ki imajo v svojih narečjih mnogo starih slovanskih izrazov, ki so se v drugih slovenskih narečjih že izgubili ali pa so izgubili svoj prvotni pomen. »Čujem« pomeni na Koroškem: slišim, ne: bedim; »sodim« ima še svoj prvotni pomen: rešetam.

Res imajo koroška slovenska narečja precej nemških besed, a imajo jih tudi ostala slovenska narečja! Koliko jih ima celo ljubljansko narečje! V splošnem prvotni ljudski slovenski jezik na Koroškem nima več nemških besed, nego jih imajo ostala slovenska narečja. Deloma celo manj. Ob Baškem jezeru pravijo: barva, ne: farba, v Podjuni pravijo: korak, ne: šret ali šrit. V Ziljski dolini pravijo gozdu: gozd, v Podjuni pa: les, ne: gmajna. In še več drugih.

Dejstvo je, da koroška slovenska narečja od pismene slovenščine niso nič bolj različna nego ostala slovenska narečja. Nemci trdijo samo iz političnih razlogov, kako zelo se razlikuje koroška slovenščina od izvenkoroških slovenskih narečij ter od pismene slovenščine. To zatrjujejo ponavadi ljudje, ki niti slovenski ne znajo! Sodijo kakor slepec o barvah! Radi bi nas čim bolj ločili, čim bolj bi nas radi raz-